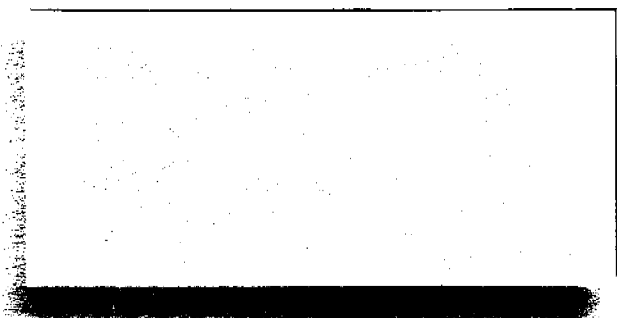

822 ASSE98

Library
IRC International Water
and Sanitation Centre
Tel: +31 70 30 689 60
Fax: +31 70 35 899 64

ENDS

822 -ASSE 98-14568

LIBRARY IRC
PO Box 93190, 2509 AD THE HAGUE
Tel.: +31 70 30 689 80
Fax: +31 70 35 899 64
BARCODE: 14568
LO: 022 ASSE 98

Nederland in de Mekong

*Een verslag van Nederlandse activiteiten in de
Mekong Regio en mogelijkheden voor campagne*

Maaïke Hendriks
januari 1998

Nederland in de Mekong

*Een verslag van Nederlandse activiteiten in de Mekong Regio
en mogelijkheden voor campagne*

Maike Hendriks
januari 1998

Inhoudsopgave

	Introductie	2
I	Projecten in de Mekong Regio	3
1	<i>DGIS</i>	3
2	<i>Adviesbureaus</i>	5
3	<i>Nederlandse bedrijven en banken</i>	7
4	<i>NGO's en Medefinancieringsorganisaties</i>	8
5	<i>Multilateraal</i>	11
6	<i>Europa</i>	11
7	<i>Universiteiten</i>	12
II	De stand van zaken rond Nam Theun II	13
III	Andere plannen en dammen	15
IV	Conclusie	17
V	EU campagne	17
	Bijlagen	
1	Kaart van het Mekong stroomgebied	21
2	Partners van Bilance, ICCO en Novib in de Mekong Regio	22

Introductie

Dit rapport bevat de bevindingen van een korte bureaustudie naar Nederlandse activiteiten in de Mekong Regio. Het is een vervolg op een oriënteringsmissie die Marie José Vervest en Lisa Jordan van Both Ends in het voorjaar van 1996 hebben uitgevoerd. Deze missie gaf Both Ends geen directe aanleiding om met lokale groepen in de regio te gaan werken, omdat organisaties in de Mekong landen verboden zijn of zeer weinig speelruimte hebben. Er kwamen geen aanvragen van lokale groepen uit die landen binnen.

Anderhalf jaar na de missie bleek dat er bij Both Ends veel informatie over de Mekong binnenkwam, vooral over de grote waterkrachtcentrales die in het gebied gebouwd worden, en internationale campagnes rondom die dammen. Er waren echter weinig aanknopingspunten om in Nederland campagne te voeren. Er was te weinig informatie over de betrokkenheid van DGIS en de grote adviesbureaus in de Mekong. Dat zij vanaf de jaren 70 een grote rol gespeeld hebben in de ontwikkeling van infrastructurele projecten in de Mekong was bekend, maar niet wat hun huidige activiteiten in de regio zijn. Om de missie van Marie José en Lisa een vervolg te geven en eventueel activiteiten in de Mekong Regio te starten, was er meer informatie nodig over de Nederlandse betrokkenheid.

Het belangrijkste doel van deze bureaustudie is om een inventarisatie te maken van de huidige Nederlandse activiteiten in de Mekong regio. Het overzicht betreft niet alleen de Nederlandse overheid en adviesbureaus, maar ook banken, bedrijven, de grote medefinancieringsorganisaties (MFO's), universiteiten en in beperkte mate de EU. Op basis hiervan kan Both Ends bepalen met welke organisaties ze kan samenwerken en wat onderwerpen en strategieën van campagne zouden kunnen zijn.

Daarnaast is een doel om kort uiteen te zetten wat de huidige stand van zaken is rond de NGO's die in de regio werkzaam zijn, evenals de activiteiten van Amerikaanse, Canadese en Japanse NGO's die op internationaal niveau campagne voeren.

Om de informatie te achterhalen heb ik telefonisch contact gehad met mensen van adviesbureaus, DGIS en universiteiten. De ambassades in Bangkok en Hanoi zijn benaderd door middel van e-mail, fax en brief. Daarnaast heb ik jaarverslagen van banken, bedrijven en de Mekong River Commission bekeken.

De informatie over de medefinancieringsorganisaties komt uit jaarverslagen en het boekje *Cambodja, Laos, Vietnam. NGO Country Profile 1997*, uitgegeven door het Gemeenschappelijk Overleg Medefinanciering, en een telefoongesprek met de auteur, Moniek de Boer. Voor een lijst van bedrijven die in de Mekong investeren is SOMO (Stichting Onderzoek Multinationale Ondernemingen) benaderd. Contact via e-mail had ik verder met internationale NGO's, een enkele 'desk officer' in Brussel en een student in Thailand.

De informatie over de regio, de grote damprojecten en campagnes heb ik verkregen uit newscippings (verstreckt door de in Bangkok gevestigde NGO Terra), tijdschriften en emails van de internationale NGO's IRN en Probe International, en

Terra. Het rapport *Europe/Mekong Advocacy Research Project* uit oktober 1997 van Kate Geary van Terra was de belangrijkste bron voor het laatste deel van dit rapport met voorstellen voor campagnes en lobby.

De tijd die voor deze bureaustudie is uitgetrokken was beperkt en de informatie die hier gegeven wordt is daardoor niet uitputtend. Dit verslag kan gezien worden als een eerste inventarisatie, er zijn ongetwijfeld nog veel meer projecten, onderzoeken en dammen in uitvoering of in de planning.

In het volgende eerst een presentatie van Nederlandse activiteiten en projecten in de Mekong Regio. Dan volgt een kort overzicht van de ontwikkelingen rond de dam Nam Theun II, het belangrijkste megaproject waaromheen de internationale lobby tegen waterkrachtcentrales zich op het moment afspeelt. Tot slot volgt een aantal voorstellen voor een Europese campagne tegen waterkrachtcentrales.

Met Mekong Regio wordt bedoeld het stroomgebied van de rivier de Mekong in Vietnam (de Mekong delta), Laos, Cambodja, Noord-Oost Thailand, Zuid-Oost China en Burma. Deze studie beperkt zich voornamelijk tot de eerste drie landen.

I Projecten in de Mekong Regio

1. DGIS

De meest interessante rol van DGIS in de regio is de betrokkenheid bij de Mekong River Commission.

De Mekong River Commission

De Mekong River Commission (MRC) is een regionaal consortium van Laos, Vietnam, Cambodja en Thailand. Nederland heeft vanaf 1957 de MRC en zijn voorlopers gefinancierd, nooit direct, maar door de financiering van projecten. Tot een aantal jaren geleden had de MRC een Nederlandse directeur. Daarnaast financierde Nederland in 1996 een donorenconferentie, georganiseerd door Nedeco, waarin een aantal Master Plannen werden gepresenteerd, met projecten waaruit donoren een keuze konden maken.

Van 1992 tot 1996 waren de totale bijdragen van Nederland aan de MRC projecten 7 miljoen dollar. Dit is 13 % van het totaal van US\$ 12,285,000 dat de MRC ontving; alleen Denemarken (DANIDA) gaf meer. Echter, het hele bedrag ging naar één project: het SIRAP Sustainable Irrigation in Laos en Thailand, o.l.v. Euroconsult. Het SIRAP wordt afgerond in 1998, en volgens de ambassade in Bangkok staan er geen nieuwe projecten op stapel. Ook de steun van UNDP, ADB en EU aan de MRC is in de loop van de jaren 90 sterk afgenomen (de EU is zelfs totaal gestopt). De Nederlandse steun betreft geen grote MRC projecten met de Wereld Bank of ADB.

Er wordt in artikelen in hier en daar onnauwkeurig omgesproken met cijfers (zie bijvoorbeeld Watershed vol 1, no 3, June 1997). Er wordt gesteld dat Nederland de dammen mede-financiert n.a.v. cijfers in het financieel overzicht van de MRC. Het gaat dan echter om het SIRAP programma.

Het was moeilijk uit te vinden wat de reden is dat Nederland nu minder bijdraagt aan de MRC en in 1998 stopt met projecten. Bij DGIS kon of wilde men hierover geen informatie verstrekken, zij verwezen door naar de ambassade in Bangkok omdat daar het beleid bepaald wordt. Van de ambassade kwam zeer weinig respons. Uiteindelijk was er een medewerker van Buitenlandse Zaken die meedeelde dat "de reden lijkt te zijn dat de MRC de laatste jaren nogal matig aan het werk was". Ook meende hij dat de op handen zijnde verhuizing van het Mekong Secretariat (het uitvoerend orgaan van de MRC) naar Phnom Penh veel donoren, waaronder Nederland, aarzelend heeft gemaakt om bij te dragen. Bovendien zijn Laos en Cambodja geen interessante landen voor de ingenieursbureaus (zie verder bij 'adviesbureaus').

Een van de mensen die ik bij de adviesbureaus gesproken heb, noemde de MRC een soort "witwas-kanaal" voor DGIS. In jaren 70 en 80 wilde DGIS wel wat doen in de Mekong Regio, maar kon dat alleen via private en multilaterale instellingen als de MRC en IUCN. DGIS financierde de MRC niet direct vanwege de politieke situatie en de onderlinge strubbelingen tussen de landen, m.n. over Cambodja dat zich af en toe terugtrekt uit de MRC, en Vietnam dat ruzie maakt om de hoeveelheid water uit de Mekong dat in het droge seizoen nog Vietnam bereikt.

De MRC krijgt 13 procent overhead van het projectbudget. Bovendien verdient de MRC aan de omrekening van dollars naar lokale valuta. De betaling van Nederland gebeurt in dollars en wordt steeds aangepast aan de inflatie in Thailand en Laos. De lokale consultants en uitvoerders worden in lokale valuta betaald naar vaste afspraken over bedragen, zonder inflatiecorrectie. Nederland betaalt dus eigenlijk te veel (of de lokale uitvoerders ontvangen te weinig) en zou het verschil terug moeten krijgen. Maar Nederland mag geen geld ontvangen van die landen, en het geld blijft dus hangen bij de MRC.

projecten

Volgens de ambassade in Bangkok steunt DGIS in Laos alleen het SIRAP. Daarnaast heeft DGIS recentelijk het IAG rapport gesteund (International Advisory Group) over Nam Theun II voor de Wereld Bank: zie verder onder 'Nam Theun II'.

Over Cambodja worden geen mededelingen gedaan (moet verder worden uitgezocht).

In Vietnam ondersteunt DGIS de volgende projecten in de Delta (geheel los van de MRC):

- *Rehabilitatie mangrove bossen* (uitgevoerd door Euroconsult, partner: FIPI). Dit is het enige project dat binnen het Delta Master Plan valt; zie verder bij 'Euroconsult'.
- *Institutional strengthening for aquaculture development* (uitgevoerd door een Hongaars instituut, partner: Con Tho universiteit).
- *Research and action project on traffic in women in the Mekong Region.* (uitgevoerd door Cambodian Women's Development Association, Global Alliance against Traffic in Women)
- *Strengthening of teaching in 4 medical faculties* (uitgevoerd door KIT, partner: 4 medische faculteiten)

- *Vietnam watersupply and sanitation project*, in het ORET programma :
Ontwikkelingsrelevante Exporttransakties van het BZ. (uitgevoerd door
Vermeer Contractors Group, partner: Ministry of Planning and Investment)

2. Adviesbureaus

In de jaren 70 en 80 hebben enkele adviesbureaus studies gedaan voor de MRC, voornamelijk naar irrigatie, 'flood control' en eerste informatieverzameling over het stroomgebied, met aanbevelingen voor ontwikkeling. Dit waren DHV, WATCO, Delta Team (Netherlands Delta Development Team, Bangkok), en NEDECO.

De grote adviesbureaus zijn niet geïnteresseerd in de waterkrachtprojecten vanwege de grote risico's: de instabiele vraag naar elektriciteit (de Thaise economie kan nog verder inzakken) en de ecologische gevolgen die niet goed te voorzien zijn. Onder hen overheerst de mening dat de komende jaren de dammen wel gebouwd gaan worden. Ook wat betreft de irrigatieprojecten in Laos en Cambodja zijn ze sceptisch: waarom zou je daar de produktie verhogen? De landen zijn veel te groot met een relatief kleine bevolking. Er is geen infrastructuur om de produkten af te zetten en te exporteren. Bovendien hebben ze geen goede ervaringen met de lokale overheden met wie ze in de projecten moesten samenwerken.

De belangrijkste bureaus die op het moment projecten voorbereiden en uitvoeren in het Mekong gebied zijn Haskoning, Euroconsult (samen voor NEDECO) en DHV. Daarvan behoren enkele projecten tot het Mekong Delta Master Plan (dus gefinancierd door UNDP en Wereld bank), enkele gaan via de MRC maar vallen buiten de master plannen, enkele gaan zowel buiten de MRC als buiten de master plannen om. Het is onduidelijk wat de redenen hiervoor zijn. Het kan zijn vanwege de slechte ervaringen met de MRC, en dat ze buiten de master plannen handelen vanwege de grote kritiek erop. Een kort overzicht:

NEDECO

NEDECO, een consortium van een aantal Nederlandse adviesbureaus, was het enige buitenlandse bureau dat begin jaren 90 door de Wereld Bank werd geselecteerd om een geïntegreerd Master Plan voor de delta te maken (de opdrachtgevers waren de Wereld Bank en het Mekong Secretariat). In een rapport gepubliceerd in 1993 worden projecten gedefinieerd op het gebied van waterbeheersing, water-bron ontwikkeling (45 projecten), water voorziening (12), visserij (9), bossen (10), agro-industriële ontwikkeling (23), transport en navigatie (18); voor de periode 1994-2000. Voor deze projecten moesten nog haalbaarheidsstudies gedaan worden, waarvan Nedeco er zelf ook enkele heeft uitgevoerd. Haskoning en Euroconsult werken vaak onder NEDECO naam.

In Cambodja doet Nedeco : *Natural Resource Study; strategy development and institutional strengthening*, 1996-1998.

In Vietnam: *Cai Lan haven: haalbaarheidsstudie voor toegangskanaal*; 1995-1997.

Haskoning

Haskoning zit niet in Laos en Cambodja vanwege de politieke situatie in deze landen. In Vietnam vooral in de Delta, met name met infrastructurele projecten.

* In opdracht van de MRC in 1987 het *Revised Indicative Basin Plan*, dit was voornamelijk een algemene analyse van de Mekong rivier.

* In het kader van het Mekong Delta Master Plan hebben ze van 1990 tot 1993 een aantal haalbaarheidsstudies uitgevoerd:

- *Bevaarbaar maken van rivierarmen*; dit project gaan ze uitvoeren met geld van de Wereld Bank.
- *Irrigatie en drainage*; gaat met WB financiering uitgevoerd worden, door wie is onbekend.
- *Plattelandsontwikkeling*: teelzaad project en commerciële garnalenkwekerijen. Het garnalenproject gaat niet uitgevoerd worden vanwege te grote nadelen (reeds bestaande garnalenprojecten zijn erg omstreden): door roofbouw en een overmaat aan brak water is malaria in de Delta enorm toegenomen. Bovendien zijn de projecten te veel op grote boeren gericht. Alleen extensieve teelt levert genoeg op en dat is niet haalbaar voor kleine boeren.
- *Mangrove rehabilitatie project* samen met EUROCONSULT, door DGIS (Milieu programma) gefinancierd. Herstel van 600 ha mangrove bossen langs de kust (beschadiging door de oorlog, houtkap en kustafkalving, maar ook in de gebieden waar voor de garnalenteelt te veel is opengelegd).
- met Euroconsult: *Wetlands Protection Project*: is vooral beleidsmatig, bestaat uit adviezen over hoe het gebied in te richten, advies over wetgeving, trainingen.
- *Brug over de Bassac rivier*, ook uitgevoerd door Haskoning met Australisch geld.
- *Design of inland waterways transport 1996-1997*.

In de planning zit een *grondwateronderzoek*.

Euroconsult

Euroconsult is het enige bureau dat op het moment via de MRC een project uitvoert, met geld van DGIS. Maar het valt niet binnen het Master Plan. Dit is het SIRAP: *Sustainable Irrigated Agriculture Project - study and training 1992-1998*, een US\$ 7 miljoen vlaggeschip bestaande uit 8 systemen in Laos en 13 in Thailand. Het project is in de eindfase, op het moment vindt de overdracht plaats van de irrigatiesystemen naar de boeren. De Lao overheid wil van de systemen af en staat toe dat de boeren zich organiseren in associaties en zelf het beheer gaan voeren. Euroconsult verzorgt de trainingen. Volgens hen is er een algemene trend om meer op de boeren te richten. Er is door de grote donoren veel geïnvesteerd in irrigatie (in Laos 19 miljoen dollar in 15 jaar), maar ze zijn terughoudend geworden door gebruiks- en beheerproblemen. Nu gaat er veel geld naar herstel en revalidatie en wordt de overheid aangespoord de systemen in eigen beheer van boeren te geven. De Lao overheid stemt daarmee in, in tegenspraak met hun eigen beleid, dat voornamelijk op repressie van organisaties is gericht. De reden is dat ze zelf van het onderhoud van de irrigatiesystemen af wil en de boeren al min of meer in steek liet.

Andere projecten van Euroconsult:

Behalve het mangrove project geen grote uitvoeringswerkzaamheden binnen de master plannen.

* In uitvoering:

- Laos: *Watershed management*, institutionele versterking van irrigatie, met ADB financiering, via de Quakers.

* uitgevoerde projecten:

- Laos: *rural development/shifting cultivation*, met EU geld.
- Cambodja: voor Cebemo: *onderzoek naar irrigatie ontwikkeling*, speciale aandacht voor vrouwen.

DHV

DHV heeft sinds 1996 een vertegenwoordiging ('representative office') in Vietnam en werkt met MEKCONSULT in Laos, hoewel ze daar tot nu toe nog niets uitgevoerd hebben. Wel hebben ze daar net een zgn pre-kwalificatie gekregen onder een 'technical assistance contract'. Dit is deel van het *Phongsaly* project: bosconservering en rurale ontwikkeling.

DHV voert ook projecten uit in Vietnam, maar ze wilden daar geen mededelingen over doen. Hun Mekong contactpersoon komt is net terug van een reis.

Vermeer Contractors Group

Binnen het ORET programma: in Vietnam het *Water supply and sanitation project* in de provincies Dong Thap en Cao Lanh.

Femconsult

In Laos heeft Femconsult in 1996 voor het EU project *Luang Namtha Rural Development Project* een onderzoek gedaan naar status en rol van vrouwen van verschillende etnische groepen, strategieën voor verbetering levensstandaard, empowerment, evenals een advies over gender issues in het project.

IRC International Water and Sanitation Center.

Voert zelf geen projecten uit, maar werkt samen met partner organisaties op het terrein van drinkwater, sanitatie en hygiëne. Echter, op het moment vindt er geen samenwerking plaats met lokale instellingen in de drie landen. Wel steunen ze projecten in Cambodja (2) en Vietnam (4) op het gebied van water en sanitatie, zowel ruraal als stedelijk; gefinancierd door NOVIB, Oxfam/Unicef, WHO, FINNIDA.

3. Nederlandse bedrijven en banken

In Laos zit alleen Shell du Laos.

In Vietnam behalve de groten als Heineken, Shell, AKZO en Stork etc, een aantal adviesbureaus op het gebied van infrastructuur (zie de lijst van SOMO hieronder).

De ABN heeft een 'Azië 2000 strategie'. Wat die precies inhoudt is nog niet geheel

duidelijk, maar de bank zegt in haar jaarverslag een leidende positie te hebben in financiering van grote infrastructurele projecten, energievoorziening en telecommunicatie. (dit kan nog verder uitgezocht worden).

Lijst van bedrijven gevestigd in Vietnam

Akzo Nobel; Akzo Nobel Coatings; Cadena Vietnam; Ceteco; Cuchawal; DHV; ED & F MAN Vietnam; Fisher Boat (DATC); Gemco- industries Vietnam; HITT Holland Institute of Traffic Technology; Holland Trade Bridge Vietnam; IGN Geotechnical and Environmental Consultants and Engineers; KLM; KNP BT (Votra); KMPMG Peat Marwick; HHL Multinational Insurance and Reinsurance Brokers; Larive; Nedeco/Haskoning; Nedlloyd Lines; Nidera General Merchandise; Organon; Peja Vietnam (Stork); Philips Vietnam; Rabobank; R. Mees & Zoonen Assurantieën; Rudolf Lietz; Shell Oil Exploration and Exploitation; Shell Vietnam; TNT Express Worldwide; Unilever; UNIT International; Vermeer Contractors Group; Vietnam Brewery (Heineken); Vietnam Foremost Dairy (Friesland Frico Domo); Vietnam-Holland Dredging JVC; Wall's Vietnam Company (*bron: Stichting Onderzoek Multinationale Ondernemingen, SOMO*).

4. NGO's en Medefinancieringsorganisaties (MFO's)

Lokale NGO's in de Mekong

Wat betreft de ruimte voor lokale groepen is er niet veel veranderd sinds de missie van de twee Both Ends medewerkers in 1996. De ontwikkeling van een zogenaamde civiele samenleving voltrekt zich zeer langzaam.

In Vietnam lijkt de ruimte voor lokale NGO's het grootst. Hoewel ze nog steeds officieel verboden zijn, lijkt er de laatste tijd wel iets meer ruimte te komen. De 'public relations' rol van de overheid valt steeds meer weg en ze hebben steeds minder middelen, waardoor lokale 'mass organisations' die eigenlijk afdelingen van de partij zijn en zich ook altijd zo hebben gedragen, zich een nieuwe rol kunnen aanmeten. Ze worden steeds meer een belangenverenigingen (voor vrouwen, boeren etc) waar de fondsorganisaties mee kunnen werken.

Door de privatisering van de universiteiten zijn er academici die zelf kleine milieu-instituten oprichten en zich als ondernemers of consultants aan de donoren presenteren.

Internationale NGO's in de Mekong

Wat betreft het werk van de NGO's in de Mekong heb ik niet veel meer informatie gevonden dan Marie José en Lisa al hadden gevonden op hun reis en in hun bureaustudie in 1996, zie 'supporting information for terms of reference on the trip to the Mekong Region': internationale NGO's als IUCN, WCS, zijn bezig met het zoeken naar gebieden voor conservering van de biodiversiteit (IUCN heeft bijvoorbeeld in Vietnam twee regenwoud projecten). Zij werken met overheden, niet

met lokale groepen. IUCN en WCS worden hevig bekritiseerd omdat zij zich vóór de dammen in Laos hebben uitgesproken, met als argument dat de grote projecten financiering met zich meebrengen voor de conservering van naastgelegen gebieden met grote biodiversiteit. Zij gaan daarmee voorbij aan de enorme negatieve gevolgen voor het milieu in het gebied dat overstromd wordt en het hele benedenstroomse gebied.

Andere ontwikkelingsorganisaties voeren in de Mekong vooral projecten uit mbt 'relief and rehabilitation', onderwijs en gezondheidszorg. Weinig organisaties combineren ontwikkeling en milieu.

Een aantal internationale NGO's hebben een kantoor in Laos, waar zij Laotianen opleiden om leiding te geven aan lokale groepen. Buitenlandse medewerkers ('ex-patriats') probeerden via het Rivers Network te lobbyen voor meer bevolkingsparticipatie. Maar de Lao overheid heeft eind 1996 deze groep verboden. De internationale NGO's hebben toen ook te horen gekregen dat ze zich niet meer met interne politieke organisatie mogen bezig houden.

Terra

De belangrijkste activiteiten van Terra zijn nog steeds het monitoren van ontwikkelingen in de regio en het verzamelen en verstrekken van informatie binnen de Mekong regio. Op internationaal niveau doen zij dat via het versturen van tweewekelijkse newscippings; veel tijd en energie gaat zitten in het blad Watershed. In 1996 hadden zij het plan om internationale 'liaison officers' verspreid over de wereld te stationeren om informatie vanuit daar boven water te halen en een netwerk van specialisten van academici, journalisten en NGO's te onderhouden. Van dit plan is wat betreft Europa nog niet veel terecht gekomen. Alleen het advocacy rapport van Kate Geary (zie verder bij 'EU campagne') is een voorbeeld hiervan.

Het opzetten van een lokaal netwerk van lokale organisaties verloopt nog steeds moeizaam vanwege de politieke situatie in de landen. Ze houden wel contact met betrokken individuen, maar bijvoorbeeld het 'rivers network' (bestaande uit 'expatriats') is door de Lao overheid verboden.

Terra heeft er moeite mee om via email te communiceren en vindt dat iemand de regio moet bezoeken. Ze verwijzen voor hun huidige activiteiten naar de newscippings en Watershed.

Op de vragen naar suggesties hoe de lokale bevolking beter in de processen rond de dammen betrokken kan worden, wat de rol van Both Ends eventueel zou kunnen zijn (ook op andere terreinen) wilden ze geen antwoord geven, maar vinden ze dat Both Ends dat ter plekke moeten gaan uitzoeken. Ze willen wel reageren op plannen en voorstellen, maar doen geen aanbevelingen. Op internationaal niveau raden ze aan om prioriteit te geven aan de campagnes rond Nam Theun II.

International Rivers Network (IRN)

IRN zit boven op de ontwikkelingen rond Nam Theun II en lobbyt actief bij de Wereld Bank, de ADB en de Lao overheid. Ze schrijven brieven, krantenartikelen, en verzorgen de internationale verspreiding van informatie via email. Ze laten onderzoek doen door hoogaangeschreven consultants naar de effecten van de

dammen, en laten deze de haalbaarheidsstudies van de ADB kritisch analyseren. Daarnaast verzamelen zij informatie over de grote internationale adviesbureaus die de dammen voorbereiden, om hun dubieuze expertise en de kwalijke gevolgen van hun adviezen onder de internationale aandacht te brengen en hun reputatie te schaden.

Mekong Watch Network Japan

Monitoren Japanse bilaterale hulp en ADB leningen in de Mekong regio.

Aid Watch

Aid Watch is een Australische NGO die de milieugevolgen en sociale gevolgen van het hulpprogramma van Australië monitort, inclusief de Wereld Bank en ADB. Werk m.b.t. de Mekong gebeurt door Aviva Imhof van IRN.

IUCN

IUCN heeft in Vietnam twee tropisch regenwoud projecten : conservering van biodiversiteit.

De Nederlandse Medefinancieringsorganisaties

De MFO's hebben geen permanente vertegenwoordiging in de drie landen, maar werken via internationale NGO's. Novib met CUSO in Laos, ICCO met de Maryknoll sisters en met Komitee Wetenschap en Techniek in Vietnam, Bilance met CIDSE. De doelen van allen zijn: armoedebestrijding en versterking van de 'civiele samenleving'. De MFO's hebben nog steeds het moeite om goede lokale partners te vinden. De voornaamste problemen zijn : er moet nog nationale expertise opgebouwd worden, het trainen van mensen gaat zo langzaam dat international NGO's grip op hele project willen houden; er is zeer weinig ervaring met 'community based' ontwikkeling en een participatieve benadering; de hiërarchische verhoudingen op dorpsniveau; het betrekken van doelgroepen bij ontwikkeling is erg moeilijk; er is behoefte aan een kritische evaluatie van het proces van ontwikkeling in deze landen, m.n. de gevolgen voor ecosystemen (voedsel veiligheid), vrouwen en etnische minderheden. In de drie landen doet zich het verschijnsel voor dat internationale NGO's lokale ambtenaren trainen.

De mensen in de dam-gebieden zijn niet georganiseerd, omdat organisatie verboden zijn en omdat het onderwerp te politiek gevoelig is.

Geen van de Nederlandse MFO's doet iets rond de dammen, herhuisvestingsprogramma's, of met alternatieve energieprojecten. Dit zou kunnen veranderen als grote groepen van de inheemse bevolking moeten verhuizen vanwege de dammen, aangezien de MFO's 'etnische groepen' als belangrijke doelgroep hebben. (bron: Moniek de Boer: *Cambodja, Laos, Vietnam, NGO Country Profile*, GOM 1997).

Volgens een bron steunt CIDSE twee organisaties die politiek erg gevoelig liggen en

campagne rond de dammen voeren

NOVIB is het meest interessant voor Both Ends: zij zijn de enige met de prioriteit 'milieu' in de Mekong Regio en proberen het meest om nationale NGO's te steunen en lokale overheden daarbij te betrekken. Op de middellange termijn willen ze regionale milieu *advocacy* en trainingsprogramma's opzetten in Laos en Vietnam. (Er zou nog een projectoverzicht opgestuurd worden).

ICCO zit vooral in midden Vietnam (in de Delta alleen met 'gezondheidszorg'). Zij werken met een van de zeer weinige NGO's met een *grass-root* benadering: 'Toward Ethnic Women'. Meest interessante projecten: drie kleinschalige irrigatieprojecten: irrigatie en waterbeheersing dmv aarden dammen (in plaats van grote stuwen).

SNV: zit alleen in noord en midden Vietnam. Er is besloten voorlopig niet in Laos en Cambodja te werken vanwege prioriteiten. Wel steunen ze via UNV een paar projecten in noord-west Laos: een geïntegreerd districtprogramma, inkomensgenererende projecten, een genderproject.

5. Multilateraal

IFAD : In opdracht van IFAD heeft het Nederlandse bureau Femconsult in Laos in 1992 de '*General Identification Mission of Water Resource Management*' uitgevoerd om projectvoorstellen te formuleren. Onderwerpen van studie waren: hydrologie, topografie, drainage, huidige technologie, sociale organisatie van water resource management. Er zijn projecten uitgevoerd, maar met de lokale overheid, niet met een NGO. (Femconsult had geen informatie over de uitvoering)

6. Europa

Het energiebeleid van de EU

De EU onderzoekt de energiemarkt in ASEAN. De totale investeringen van de lidstaten in ASEAN voor 1996 tot en met 2020 zijn al geraamd op US\$ 452 miljard. De EU energie commissie wil de rol van de Europese privé sector faciliteren, en meer samenwerken met de Aziatische privé sector. Dit heeft drie doelen: het verzekeren van de energie aanvoer in Azië en Europa, het vergroten van de concurrentiepositie van de Europese energie industrie en zijn participatie in Aziatische energie markten, het beschermen van global environment. De EU is voor 50 % afhankelijk van energie van buiten Europa en wil de aanvoer stabiel houden (bron: *Power in Asia*, juli 1997).

Europese bilaterale hulp

Ik heb nog geen goed zicht gekregen op geldstromen van de EU naar de Mekong. Voor een eventueel vervolg zouden er betere ingangen gevonden moeten worden in

Brussel en eventueel via internetkanalen. (Er kan nog informatie binnenkomen via enkele 'desk officers' in Brussel, maar ze zijn niet erg toeschietelijk. Dit was ook de ervaring van andere mensen die informatie wilden hebben over EU bestedingen.)

Saskia Ozinga van FERN (het EU bossenprogramma van de World Rainforest Movement) krijgt vaak vragen om informatie over EU beleid, omdat meerder mensen moeite hebben die te achterhalen. Zij stelt voor om een bijeenkomst te houden van NGO's die gespecialiseerd zijn in een bepaalde regio om een soort netwerk op te zetten om meer inzicht te krijgen in EU hulp.

7. Universiteiten

Ik ben geen onderzoeken of projecten specifiek naar de situatie rond de dammen tegengekomen, of een studie naar de gevolgen van andere projecten. Er is niemand in Nederland die een overzicht heeft van onderzoeksprogramma's en onderzoekers. John Kleinen (UVA) heeft het meest overzicht maar zit op het moment in het buitenland (hij zal nog via email reageren).

Enkele programma's op het gebied van milieu:

CML Centrum voor Milieukunde in Leiden.

Gerhard van der Top heeft in Vietnam in 1996 voor DGIS een formuleringsmissie gedaan voor een advies voor een trainingsinstituut voor 'Environmental Science' in Hanoi. Daarvoor heeft hij een inventarisatie gemaakt van milieugerichte activiteiten op de universiteiten. Hier kan in de toekomst iets mee gedaan worden.

DGIS steunt een universiteit in Can Tho (delta) via het speerpunt 'onderzoek' (1 a 2 miljoen). Peter de Goeie (Komitee Wetenschap en techniek Vietnam en van de UVA) begeleidt dit. Het programma is vooral op onderwijs gericht en een beetje onderzoek naar biotechnologie.

LU Wageningen vakgroep milieutechnologie heeft een programma REFINE in Saigon: opzetten van een curriculum milieutechnologie en management, vooral onderwijs en LU studenten doen er onderzoek naar milieumanagement van de industriezones in Saigon (afvalwater van textiel en tapioka fabrieken) en in samenwerking met de lokale overheid formuleren ze een milieubeleid. 1997-2001.

UVA/KU Nijmegen/IHE Delft: mensen van deze universiteiten wilden een groot onderzoeksproject starten: gecombineerd sociaalwetenschappelijk - natuurwetenschappelijk onderzoek naar 'water'. Maar toen bleek dat er al erg veel australiërs in het gebied onderzoek deden, zijn ze gaan uitkijken naar een andere regio.

- Een politicologie studente van de UVA doet op dit moment een interessant onderzoek in Thailand (o.a voor Terra) naar het Songkhram irrigatieproject: Nedeco is hierbij betrokken, voorheen onder auspiciën van de MRC, maar sinds vijf jaar is het een nationaal project geworden. Het onderzoek behelst: de politieke economie van milieu; het concept van ontwikkeling wat ten grondslag ligt aan de plannen plaatsen tegenover concepten van de bevolking en van tegenstanders; toegang tot

informatie en besluitvorming. Begeleiding prof Junne, prof Feddema, Han ten Brummelhuis.

IKC/NLBF: is een international kenniscentrum dat voor DGIS onderzoeken en missies uitvoert in de Mekong Regio.

II De stand van zake rond Nam Theun II

Nam Theun II wordt de op een na grootste dam in Laos (681 tot 900 megawatt), die 1,4 miljard dollar gaat kosten. Het gaat om een gebied van 450 km²; ongeveer 5000 mensen moeten verhuizen. De Lao overheid presenteert de dam als middel voor armoedebestrijding en duurzame ontwikkeling: economische groei door verkoop van elektriciteit en 'schone energie'.

De ADB is vooral betrokken geweest bij de voorbereidingen van de dam, de WB moet nu garanties gaan verschaffen aan de uitvoerders¹. Die zijn verenigd in een multinationalaal consortium, bestaande uit Transfield uit Australië, Electricité de France, drie Thaise firma's en de Laos regering. Het garantiemechanisme is een nieuw beleid om privé investeringen in risicovolle landen als Laos te beschermen. In november 1997 was de Wereld bank bezig om een 'package of loans' en garanties voor privé investeerders voor te bereiden. In oktober j.l. was er al iets toegezegd (NT II is nu in de 'appraisal stage' gekomen), maar de definitieve beslissing erover ('final financing package') wordt midden 1998 verwacht. Voorspellingen ten aanzien van de Thaise economie zijn nog steeds niet rooskleurig. Daardoor zijn de ramingen van de economische voordelen van de dam voor Laos drastisch gedaald van \$ 176 miljoen per jaar naar \$ 33 miljoen (optimistisch). De Thaise elektriciteitsmaatschappij EGAT (recentelijk geprivatiseerd) heeft eerdere afspraken over afname van elektriciteit gebroken vanwege de economische crisis. Zij zal niet of tegen erg lage prijzen elektriciteit afnemen.

De belangrijkste kritiek op NT II:

Er is via de emails van IRN een stroom van informatie bij Both Ends binnengekomen met kritiek op de plannen en rapporten van de adviesbureaus die in opdracht van de Wereld Bank en de Lao overheid eerste studies hebben verricht. Hier staan zeer gedetailleerde gegevens in over technische en sociaal-economische

¹ De rol van de ADB in de waterkrachtontwikkeling is vooral een van facilitator voor de privé sector en financier van onderzoeken. Bij een aantal dammen is de bank ook co-financier in de bouw, zoals Nam Theun Hinboun (US\$ 60 miljoen) en Nam Leuk (US\$ 52 miljoen). De ADB is ook een promotor van beleidshervormingen voor de liberalisering van de energiemarkten in de regio (bron: Aviva Imhof: *The Asian Development Bank's Role in Dam-building in the Mekong*, IRN 1997).

zaken. Het IRN heeft zelf adviseurs ingeschakeld om de rapporten van de WB te bekritisieren. Dit heeft zeer overtuigende rapporten opgeleverd waarin punt voor punt alle argumenten en informatie van de WB en adviesbureaus onderuit gehaald worden.

Kort gezegd komt de kritiek neer op het volgende. Ten eerste blijkt NT II een nog grotere economische valkuil dan de Arun dam in Nepal. Er bestaat gevaar dat Laos in een schuldenpiraal terecht komt. Ten tweede, werden de haalbaarheidsstudies uitgevoerd door de uiteindelijke uitvoerders. Dit kan onmogelijk betrouwbare voorspellingen en berekeningen opleveren. Beslissingen worden genomen op basis van slechte rapporten. Ten derde, worden er conclusies getrokken op basis van veel te weinig gegevens om de gevolgen van de dam-projecten in te schatten. Dit geldt ook voor de dammen waar al jaren vooronderzoek voor gedaan wordt, (en wordt toegegeven door adviseurs die voor de MRC werken).

- 1) Er is te weinig inzicht in wat er stroom-op en -afwaarts gaat gebeuren, wat de effecten zijn op de waterkwaliteit, de reservoir sedimentatie, overstromings- en droogte risico's, de gevolgen voor de visstand en andere flora en fauna. Nieuwe studies door kritische experts concluderen dat NT II serieuze milieuschade zal veroorzaken, die niet meer is terug te draaien.
- 2) De vraag naar Thaise elektriciteit is geen basis om 'ontwikkeling' op te baseren.
- 3) De kosten worden aantoonbaar te laag ingeschat en de baten te hoog.
- 4) Er zijn verkeerde berekeningen gemaakt over hoeveelheden water voor en achter de dammen.
- 5) De sociale gevolgen van de dam zijn niet adequaat onderzocht. Er zijn geen realistische plannen voor hervestiging en compensatie van de lokale bevolking.

Ten vierde, bestaat het gevaar van grootschalige houtkap als de infrastructuur wordt verbeterd.

Last but not least, de lokale bevolking is niet betrokken bij de vooronderzoeken en de besluitname. De laatste jaren heeft de WB enorme bedragen uitgegeven aan public relations campagnes en publikaties waarin participatie en consultatie met lokale bevolking en lokale NGO's wordt voorgestaan. Dit is in geval van NT II absoluut niet waargemaakt. Bijvoorbeeld, internationale NGO's werden tegen hun zin tot vertegenwoordigers van de lokale bevolking gemaakt. Toen er uiteindelijk toch workshops met lokale groepen werden georganiseerd, werd enkel informatie verstrekt, er vond geen uitwisseling plaats, laat staan consultatie of inspraak.

In antwoord op de kritiek is in mei 1997 een onafhankelijke adviesgroep (IAG, International Advisory Group) op onderzoek uitgestuurd in opdracht van de Wereld Bank, gefinancierd door Nederland. De Nederlander De Zeeuw van de MER was hoofd van de missie. Both Ends heeft bijgedragen aan de voorbereiding van de Nederlandse missieleden en hen de weg gewezen naar de NGO's en belangrijke informanten in Bangkok en de Mekong landen. Het doel van de IAG was "to obtain the best available expertise and experience to guide the bank on how to improve its handling of environmental and social issues in the hydropower projects it supports worldwide". Het eerste object was Nam Theun II (zie *Report of the International Advisory Group, 1997*).

Hoewel deze mensen tijdens hun bliksembezoek van een week met NGO's

hebben gesproken, hebben ze zich toch in het voordeel van de dam uitgesproken: met heel veel moeite ('herculian effort') van de kant van de uitvoerders en de WB zullen de positieve gevolgen de negatieve overtreffen. Het is op zijn minst twijfelachtig hoe de missieleden tot een uitspraak konden komen na een missie van slechts een ruime week. De conclusie is waarschijnlijk een politieke, gezien de vele consultants en Wereld Bank medewerkers die ze op hun reis hebben gesproken.

Het laatste nieuws is dat de Lao regering van plan is U\$ 25 miljoen te lenen van de Wereld Bank (IDA krediet) voor 1) de resettlement en compensatie voor de bevolking; 2) een *watershed management plan* en 3) een 3500 km² National Biodiversity Conservation Area op het Nakai Plateau.

Op internationaal niveau wordt er erkend dat de tijd van de grote dammen voorbij is om economische en technische redenen. IUCN International en de UNDP hebben in 1997 het initiatief genomen voor de oprichting van een 'International Commission on Review of Large Dams'. De taak van deze commissie is het formuleren van een set van criteria en richtlijnen waaraan toekomstige grootschalige projecten zouden moeten voldoen. Alhoewel NGO's zoals het International Rivers Network en Narmada Bachao Andolan uit India in de 'reference group' zitting hebben en bij het selectieproces betrokken zijn, hebben ze in de praktijk weinig in te brengen. Zij staan iet achter de onlangs gekozen voorzitter van deze commissie, welke afkomstig is uit Zuid-Afrika.

III Andere plannen en dammen

Er zijn vele nieuwe plannen voor waterkrachtcentrales: de MRC had in 1996 72 miljoen dollar binnen voor onderzoek naar drie nieuwe dammen en naar negen potentiële nieuwe gebieden.

Enkele opvallende berichten:

* Rusland gaat voor de *Son La dam in Vietnam* een haalbaarheidsonderzoek (US \$ 675,000) doen (de russen hebben 10 jaar geleden jaar ook de Hoa Binh krachtcentrale gedaan, waarvan de gevolgen zeer negatief waren: unfair compensation en resident resettlement). In 1999 kan de bouw beginnen; totale kosten VND 40,000 miljard. De WB is er voor benaderd; 80.000 mensen moeten verhuizen.

* Voor 1997-1998 staat gepland via de MRC in Laos: de *Sekong-Sesan en Nam Theun planning study* door Frankrijk (US\$ 2,500,000) en ADB (US\$ 0,5 miljoen). Er worden 6 dammen voorgesteld, terwijl het 'inception rapport' al aangeeft dat er te weinig en inadequate gegevens voor handen zijn om de economische, sociale en milieu gevolgen te voorspellen. Een rapport van kritische deskundigen geeft aan welke cruciale gegevens er allemaal ontbreken: hydrologisch, geologisch, meteorologisch, ecologisch, demografisch, sedimentologisch, socioeconomisch, de kosten van de elektriciteit. Er is vooral gebrek aan data over de cumulatieve gevolgen van meerdere dammen. Een adviseur kan dan onmogelijk een goed advies geven.

Wederom heeft er zeer weinig participatie en consultatie plaatsgevonden. Er is wel

een workshop georganiseerd, met buitenlandse experts, de MRC overheden en lokale NGO's (volgens de MRC). Echter, critici rapporteren dat alle fouten opnieuw gemaakt zijn: de workshop bestond uit informatieverzameling over de leefgewoontes van de plaatselijke bevolking i.p.v. participatie; er was geen deelname van NGO's; er is slechts 3 weken onderzoek gepland voor een antropoloog; zes gebieden voor 'early implementation' zijn al uitgezocht voordat de consultatie plaatsvond.

* Er zijn 2 dammen in Yunnan, China gepland voor elektriciteit voor Thailand; het haalbaarheidsonderzoek is al gereed. Yunnan ligt bovenstrooms. De gevolgen voor de benedenstroomse gebieden zijn onbekend.

* In oktober 1997 was de Nam Boun krachtcentrale in Laos klaar (in Phongsaly-waar ook DHV iets heeft gekregen), gefinancierd door de V.S. en China.

* Als alternatief voor de 'gewone' waterkrachtcentrales wordt er nu druk onderzoek gedaan voor zgn 'run-of-river' projecten: dammen waarbij er wel continu op gecontroleerde wijze enig water doorgelaten wordt. Dit zou veel negatieve effecten voorkomen. Er zijn er elf gepland in de Mekong.

In de praktijk is gebleken dat zulke dammen even grote negatieve gevolgen hebben, bijvoorbeeld in geval van de Pak Mun dam in Thailand: de vis verdween, de dorpen verdwenen (trek naar stad), steeds meer mensen vragen compensatie aan (bron: *Watershed* vol 1, nr 3, 1996).

* Sinds 1993 is de ADB bezig een ander consortium op te richten van de zes Mekong landen (waarschijnlijk om China en Thailand erbij te betrekken; zonder hen ontstaan grote problemen met benedenstrooms waterdoorvoer en de afname van elektriciteit), en heeft 54 waterkrachtcentrales en 'transmission lines' geïdentificeerd: 15 centrales in Laos, 3 in Thailand, 18 in Vietnam, 5 in Yunnan, China.

IV Conclusie

Nederland heeft in het verleden een grote rol gespeeld in de Mekong Regio, vooral in projecten van de MRC in de vorm van haalbaarheidsstudies voor de masterplannen. De Nederlandse overheid is nu aarzelend geworden vanwege het slecht functioneren van de MRC en prioriteiten in het ontwikkelingsbeleid. Vanuit DGIS staan er geen projecten op stapel met de MRC. Het regiobeleidsplan voor de Mekong komt binnenkort uit, met meer informatie over het beleid ten aanzien van de Mekong.

De adviesbureaus vinden hun weg buiten de MRC en de masterplannen om, vooral in Vietnam. Zij zien een trend naar kleinschalige projecten (vooral irrigatieprojecten) waarin meer participatie van de bevolking plaatsvindt. We zien dan dat een bureau als Euroconsult boeren gaat organiseren en trainen in Laos. Daarnaast worden in de Delta vooral infrastructurele projecten uitgevoerd. Er zijn geen Nederlandse adviesbureaus betrokken bij de grote waterkrachtprojecten.

De Nederlandse MFO's breiden langzaam hun activiteiten in de regio uit, maar hebben te kampen met de zeer beperkte aanwezigheid van lokale organisaties en een gebrek aan ervaring met organisatievorming. Er zijn geen aanwijzingen dat Both Ends aanvragen van lokale organisaties zal binnenkrijgen. Wel kan contact onderhouden worden met de MFO's voor informatie over verdere ontwikkelingen binnen de civiele samenleving, om gebruik te maken van hun bronnen en eventueel in de toekomst in samenwerking milieu-organisaties te steunen.

Samenwerking met internationale NGO's in de regio, zoals Terra, en steun aan lokale groepen lijkt alleen mogelijk door middel van persoonlijk contact en overleg ter plekke. Het is moeilijk vanuit Nederland samen met hen beleid te bepalen.

Internationaal campagnewerk gaat voornamelijk van IRN uit. Een campagne van Both Ends is makkelijk aan te sluiten, zij voeren een aantal van de activiteiten uit die hieronder beschreven worden.

V EU campagne

Gezien de kleine rol van Nederland in de waterkrachtontwikkeling zou Both Ends een campagne op Europees niveau kunnen voeren. Kate Geary van Terra geeft in haar rapport *Europe/Mekong Advocacy Research Project* (oktober 1997) een aantal mogelijkheden voor advocacy waar Both Ends zich bij aan kan sluiten, in samenwerking met andere organisaties of op eigen initiatief. In het volgende een korte samenvatting van het rapport.

Het doel van de advocacy is het promoten van de rechten van lokale gemeenschappen met betrekking tot de bescherming en management van natuurlijke hulpbronnen en hun participatie in de besluitname over hun toekomstige ontwikkeling. Daartoe kunnen NGO's de rol van publieke instituties - bilaterale ODA en multilaterale banken - in waterkrachtontwikkeling ter discussie stellen, en hen ter

verantwoording roepen over hun beleid, hun doelen en hun uitvoerende activiteiten. Door het verstrekken van informatie over de voorstanders van waterkrachtontwikkeling en over de gevolgen van de dammen (sociale, milieu en economische gevolgen), kunnen NGO's bijdragen aan een grotere doorzichtigheid van de besluitname rondom de projecten.

De advocacy komt neer op het volgende:

- * Het aan de kaak stellen van het gebruik van publieke fondsen voor waterkrachtontwikkeling: monitoren en publiek maken van de praktijken van de Europese privé-sector, van wie de publieke sector vaak activiteiten financiert.
- * Vragen stellen bij en een publiek debat organiseren rondom de effectiviteit van waterkracht voor ontwikkeling, en of in de projecten de doelstellingen wel gehaald zijn met betrekking tot de participatie van de bevolking. Eventueel kunnen Europese overheden verantwoordelijk gesteld worden voor milieu- en sociale problemen.
- * druk uitoefenen voor 'Environment Impact Assessments' en heronderzoek van haalbaarheidsstudies.
- * eisen dat beslissingen voor financiering van studies en uitvoering op een doorzichtige manier genomen worden en dat doelen en plannen duidelijk worden gemaakt.

Advocacy naar de verschillende instellingen:

De Asian Development Bank (ADB)

De ADB is een groot voorstander van waterkrachtontwikkeling: de bank is financier van vele damstudies en technische hulp en nam het initiatief tot de 'Greater Mekong Subregion' om tot een geïntegreerd beleid van de betrokken landen te komen. NGO's kunnen het volgende doen:

- 1) De bank aanspreken op het feit dat ze slechte studies financiert, met name over de potentiële gevolgen voor het milieu, de economie en lokale gemeenschappen: de bank breekt eigen regels met betrekking tot de consultatie van de bevolking.
 - 2) Monitoren en campagne voeren rondom de contributies van de EU landen aan de ADB: de landenvertegenwoordigers die binnen de ADB stemgerechtigd zijn informeren en ter verantwoording roepen en hun stemgedrag in de publiciteit brengen. De objecten voor lobby en informatieverzameling zijn de ADB vertegenwoordiging in Frankfurt en de afdelingen van Ontwikkelingssamenwerking die contributies aan de ADB verstrekken. Daarnaast kan er met de milieumensen van DGIS dialoog gevoerd worden en informatie uitgewisseld. Zij kunnen aangespoord worden de 'Environment Impact Assessment' van de ADB te volgen.
- In algemene zin kunnen de activiteiten gericht worden op betere bewustwording, monitoring, analyse en advocacy in Europa over de rol van de ADB in de Mekong Regio. NGO's/Both Ends kunnen zich aansluiten bij NGO's die al iets op dat gebied ondernemen, zoals het International Rivers Network.

Multilaterale ontwikkelingsbanken

NGO's kunnen druk uitoefenen op multilaterale ontwikkelingsbanken om naar hun eigen richtlijnen te handelen en die te verbeteren op het gebied van herhuisvesting van bewoners in de toekomstige dam-lokaties, milieu, inheemse volken.

De privé- sector

De rol van Europese investeerders en de privé sector kan aan de kaak gesteld worden. Er wordt op het moment meer in dammen geïnvesteerd door de privé sector dan door multilaterale instellingen. Daarmee zijn nieuwe trends ingezet: verandering van financiële 'packages', nieuwe typen projektontwikkelaars en nieuwe manieren waarop met risico's (milieu, economische, sociale risico's) wordt omgegaan. De gevolgen kunnen worden samengevat als verminderde doorzichtigheid van besluitvorming, nadruk op winstmaximalisatie, de lokale regeringen en bevolking moeten de risico's dragen, ondermijning van democratie en lokale expertise, de winst gaat het land uit.

Tóch blijven er nog veel risico's over (financiële, politieke en economische risico's), en voor garanties zijn de Wereld Bank en ADB nodig, die daarmee voorwaardescheppend zijn geworden.

Het gevolg is dat NGO's nu ook expertise moeten ontwikkelen op het gebied van het analyseren van economische en financiële risico's voor bedrijven, voor de nationale overheden en voor lokale gemeenschappen (naast de sociaal-economische en milieu risico's). Dit kan door het inschakelen van ingenieurs voor herstudies. Verder kunnen aandeelhouders van banken geïnformeerd en ingeschakeld worden.

De rol van publieke subsidies aan privé ondernemingen kan onderwerp van advocacy zijn. Er is een trend naar publiek-privé partnerships in de uitvoering van projecten. Als een privé bedrijf zich afscheidt van een staatsbedrijf bestaat er opeens 'commerciële vertrouwelijkheid' en wordt er geen informatie meer verstrekt. NGO's kunnen monitoren, documenteren en de discussie op gang brengen over de rol van privé investeerders en uitvoerders, en een lobby starten bij publieke instellingen waar publieke fondsen worden gebruikt als katalysator voor privé bedrijven. Als voorbeeld kunnen dienen de garantie van de Wereld Bank voor politieke risico's die privé investeerders lopen, en de vorm van de projecten: de zogenaamde Build-Operate-Transfer (BOT) projecten. Dit laatste houdt in dat een consortium van ondernemingen een dam bouwt, hem 25 tot 30 jaar operationaliseert en al die tijd een deel van de opbrengst ontvangt, waarna de overdracht pas plaatsvindt. Een land als Laos is al die tijd afhankelijk van dat buitenlands consortium en heeft geen invloed meer of het project wel voordelig is voor de regering en de bevolking.

Adviesbureaus en bouwbedrijven

Bovenstaande geldt ook voor advies- en ingenieursbureaus en de rol van de Europese landen. In de Mekong zijn ondernemingen uit Groot Britannië, Noorwegen, Duitsland, Zwitserland, Zweden en Frankrijk betrokken. In een aantal gevallen is Europese bilaterale hulp gebruikt voor de deelname van Europese adviseurs en ingenieurs aan megaprojecten. Bovendien geven Europese landen de grootste bijdragen aan de MRC projecten, waarin technische en adviesdiensten worden geleverd aan de ontwikkelaars van de dammen. De grote donoren zeggen dat ze de MRC zien als een middel voor duurzame ontwikkeling en daarom steunen ze bijvoorbeeld milieuonderzoek of luchtfotografie. Maar op basis van deze databank die zo ontstaan is, maakt de MRC nieuwe plannen voor dammenbouw.

Europese NGO's kunnen zulke Europese financiering openbaar maken en de landen verantwoordelijk stellen. Mogelijke activiteiten zijn het monitoren en informatie verzamelen bij de desk officers in Brussel. ASEM is een focus voor vragen naar de handel-hulp agenda van de EU landen. Daarnaast is onderzoek nodig

naar het werk van adviesbureaus. Hun vaak dubbele moraal en verschillende maatstaven in Europa en de Mekong en misbruik van slechte milieuwetgeving kan openbaar gemaakt worden. Er kan gelobbied worden voor internationale gedragscodes. IRN heeft al slechte haalbaarheidsstudies openbaar gemaakt en de Wereld Bank voor een bedrijf gewaarschuwd. Dit schaadt hun imago en voorkomt toekomstige opdrachten. Ten slotte kunnen elektriciteitsbedrijven als E7, Eurelectric en Unipede onderzocht en aangesproken worden.

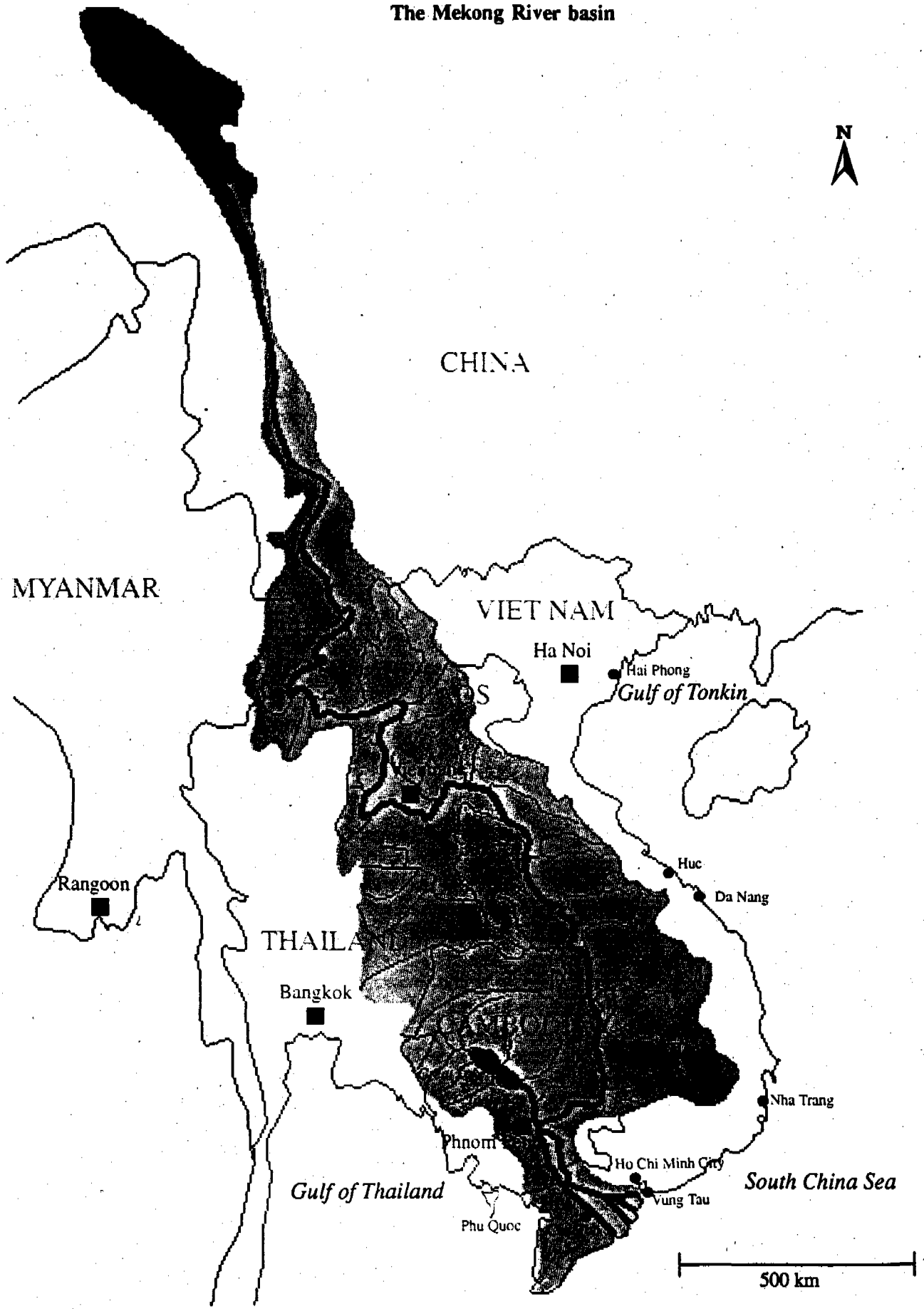
Naar verwachting zullen de EU, de Europese Investeringsbank en exportkrediet bedrijven ook een rol gaan spelen in de Mekong en moeten ze nu vast gevolgd worden. De exportkrediet bedrijven hebben geen milieubeleid of procedures zoals de multilaterale instellingen en maken wel gebruik van publiek geld.

Andere campagnes

Op projectniveau kan campagne gevoerd worden rond individuele dammen. Nam Theun II lijkt het meest aangewezen doel voor Both Ends, omdat die een precedent is voor het Wereld Bank beleid en implicaties heeft voor toekomstige projecten. Er kan makkelijk bij de internationale campagne rondom Nam Theun II worden aangesloten.

Op macro niveau kan een campagne zich concentreren op het idee dat waterkracht- en infrastructuurontwikkeling worden gezien als motor van economische ontwikkeling en armoedebestrijding. NGO's kunnen de economische levensvatbaarheid van de projecten die op stapel staan ter discussie stellen, vooral als het slagen afhankelijk is van de vraag naar elektriciteit van andere landen en de projecten een enorm invloed hebben op de buitenlandse schuld van een land. Er kunnen alternatieven van kleinschalige duurzame energie worden aangedragen. Tegelijk kan er een aanval worden gedaan op het markteconomie-model dat gehanteerd wordt: multilaterale banken bepalen het raamwerk van waterkrachtontwikkeling door middel van privatisering en liberalisering (de noodzaak van de groei van de privé sector en handel met het buitenland).

The Mekong River basin

Bron: *Master Plan for the Mekong Delta in Vietnam. Summary Report. NEDECO. 1993*

APPENDIX II : SELECTION OF CFA AND CIDSE COUNTERPARTS

Bilance (main partners)

Cambodia

CRS (Catholic Relief Services), Phnom Penh
Sawa Cambodia, Phnom Penh
USG (Urban Sector Group), Phnom Penh

Vietnam

BRDC (Bee Research and Development Centre), Hanoi
Care International Vietnam, Hanoi and Ho Chi Minh City
CRS (Catholic Relief Services), Hanoi
ENDA (Environnement et Développement du Tiers-Monde), Hanoi
HIEC (Health Information and Education Centre), Danang
KWT (Komitee Wetenschap en Techniek voor Vietnam), Hanoi
Maryknoll Sisters, Hanoi
MDM (Médecins Du Monde), Hanoi and Ho Chi Minh City
NIAPP (National Institute for Agriculture Planning and Projection), Hanoi
PCTHD (People's Committee Tien Hai District), Tien Hai District
SCF/UK (Save the Children Fund United Kingdom), Hanoi
YV (Youth Vietnam), Ho Chi Minh City

Cidse (main partners)

Cambodia

CPR (Coalition for Peace and Reconciliation), Phnom Penh
Department of Education Ratanakiri, Ratanakiri
DPHCC (District Primary Health Care Committee), Muk Kampoul
MAFF (Ministry of Agriculture, Forestry and Fisheries), Phnom Penh
Maryknoll Sisters, Phnom Penh
RDA (Rural Development Association), Phnom Penh
NGO Forum on Cambodia, Phnom Penh
RDD (Rural Development Department), Svay Rieng
SSWA (State Secretariat of Women Affairs), Phnom Penh
Vigilance, Phnom Penh
Women's Association Ratanakiri, Ratanakiri

Laos

CHAMPA (Community Health Action Modular, Participatory Approach), Vientiane
DAVM (Department of Agriculture, Vientiane Municipality), Vientiane
DHO (District Health Office), Bolikhan district
DHO (District Health Office), Pine district
EII (Earth Island Institute), Vientiane
ESF (Ecoie Sans Frontiere), Vientiane
Labour and Social Welfare Department of Bolikhan Province, Bolikhan
LWU (The Lao Women's Union), Vientiane
MAG (Mines Advisory Group), Vientiane
MOAF (Ministry of Agriculture and Forestry), Vientiane
MOPH (Ministry of Public Health), Vientiane
Sayaboury Provincial Irrigation Service, Sayaboury
The Provincial Agricultural Service Champassak, Champassak
University of Pedagogy Dong Dok, Ministry of Education, Vientiane

Bron: Moniek de Boer, 1997. *Cambodja, Laos, Vietnam. NGO Country Profile.*

Vietnam

Bac Thai Provincial Health Services, Bac Thai
BRDC (Bee Research and Development Centre), Hanoi
BNC (Bha Nhat Co-operative), Ho Chi Minh City
Department of Agriculture and Forestry of Bac Thai Province, Bac Thai
HIEC (Health Information and Education Centre), Ho Chi Minh City
IER (Institute for Economic Research), Ho Chi Minh City
Labour Union of Ho Chi Minh City, Ho Chi Minh City
LACHC (Long An Community Health Centre), Long An
PPSD (Plant Protection Sub-Department of Bac Thai Province), Bac Thai
WU (Women's Union) of Hanoi, Hanoi
WU (Women's Union) of Ho Chi Minh City, Ho Chi Minh City
WU (Women's Union) of Soc Trang, Soc Trang
WU (Women's Union) of Song Be, Song Be
WU (Women's Union) of Quy Chau, Nghe An

lcco

Cambodia

CWS (Church World Service), Phnom Penh
EWG (Ecumenical Working Group), Phnom Penh
FPK (Federation of Ponleu Khmer), Phnom Penh
HRTFC (Human Rights Task Force on Cambodia), Phnom Penh
IDE (International Development Enterprises), Phnom Penh
Rehab Craft Cambodia, Phnom Penh
ILDO (Islamic Local Development Organisation), Battambang
KBSC (Khmer Buddhist Society in Cambodia), Phnom Penh
KHEMARA, Phnom Penh
KRDA (Khmer Rural Development Association), Battambang
SABORAS, Battambang
VCDC (Volunteer Career Development Community), Battambang

Vietnam

CBRCOBS (Community Based Rehabilitation Steering Committee Cao Bang Province), Cao Bang Province
CRD (Centre for Rural Development), Hue
CHEC (Community Health Education Centre), Can Tho
EIC/HIC (Early Intervention Centre), Hanoi
E&Y (Ernst & Young Indochina Ltd), Hanoi
Helvetas Vietnam, Hanoi
HCMH (Hydraulic Company of Minh Hoa District), Minh Hoa District
HSCB (Hydraulic Service of Cao Bang), Cao Bang
HSLT (Hydraulic Service Le Thuy District), Le Thuy District
HSQN (Hydraulic Service of Quang Ninh), Quang Ninh
HSQTRI (Hydraulic Service of Quang Tri Province), Quang Tri Province
HSTTH (Hydraulic Service of Thua Thien Hue Province), Thua Thien Hue Province
HUAUF (Hue University of Agriculture and Forestry), Hue
IDE (International Development Enterprises), Hanoi
KWT (Komitee Wetenschap en Techniek voor Vietnam), Can Tho
MVH (Mai Vietnamese Handicrafts), Hanoi
NGO-Resource Centre 1994-1995, Hanoi
NRK (Nederlandse Rode Kruis)
Oxfam UK/Ireland, Quang Tri
PCHN (People Committee Hai Ninh Commune), Hai Ninh
PCLT (People's Committee of Le Thuy District), Le Thuy District
PCNT (People's Committee of Ngu Thuy), Ngu Thuy
PCTH (People's Committee of Tuyen Hoa District), Tuyen Hoa District
PCQB (People's Committee of Quang Binh), Quang Binh
PSDC (Private School for Deaf Children), Hanoi
PWUCB (Provincial Women's Union of Cao Bang), Cao Bang
PWUQNDN (Provincial Women's Union of Quang Nam - Da Nang), Quang Nam - Da Nang
RDSC (Rural Development Service Centre), Hanoi
TEW (Toward Ethnic Women), Hanoi
VINASTAS (Vietnam Standards and Consumers Association), Hanoi

Novib

Cambodia

ADHOC (Association de Droits de l'Homme et de Developpement au Cambodge), Phnom Penh
Cooperation Committee for Cambodia, Phnom Penh
CRDI (Cambodia Development Resource Institute), Phnom Penh
International Human Rights Law Group, Phnom Penh
Legal Aid of Cambodia, Phnom Penh
MAG (Mines Advisory Group), Phnom Penh
NGO Forum on Cambodia, Phnom Penh
Oxfam UK/Ireland, Phnom Penh
PADEK (Partnership for Development in Kampuchea), Phnom Penh
Women's Media Centre of Cambodia, Phnom Penh

Laos

CUSO (Canadian Volunteer Organisation), Vientiane
MAC (Mines Advisory Group), Vientiane
Oxfam Solidarité Belgium, Vientiane
Pa Dec Lao - Participatory Development in Communities, Vientiane

Vietnam

Care International in Vietnam, Ho Chi Minh City
FADO (Flemish Organisation for Assistance in Development), Hanoi
HIEC (Health Information and Education Centre), Ho Chi Minh City
KWT (Komitee Wetenschap en Techniek voor Vietnam), Can Tho
Oxfam America Southeast Asia Regional Office, Manila, Philippines
Oxfam United Kingdom/Ireland, Hanoi
Ministry of Justice, Hanoi.